

Koszty i korzyści wdrażania EMAS

Maciej Krzyczkowski

Rozważania, czy opłaca się wdrażać EMAS, są jak rozważania, czy warto inwestować w rozwój. Oczywiście jest, że kiedy nie podejmujemy żadnych działań, nie tylko stoimy w miejscu, ale wręcz się cofamy. Możemy sprawdzać, liczyć i zastanawiać się, czy warto inwestować w EMAS, a tymczasem konkurencja będzie już w połowie drogi do kapitalizowania zysków.

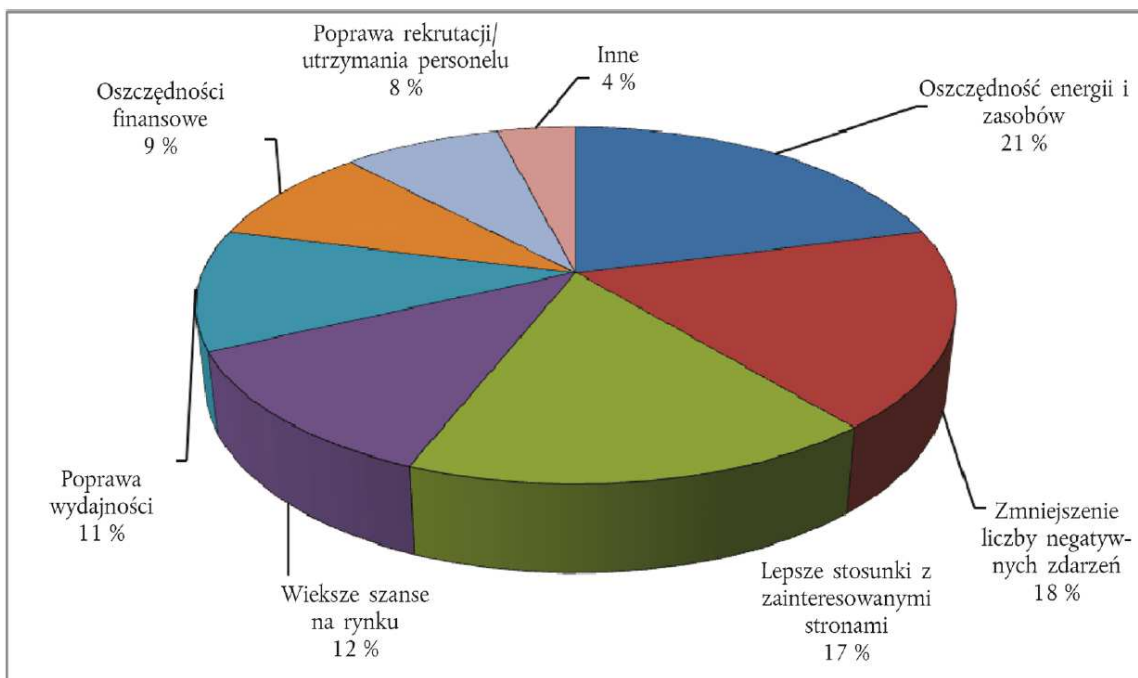
Przed podjęciem decyzji na temat wdrożenia EMAS warto pokusić się o analizę kosztów i korzyści. W tym przypadku możemy bazować na doświadczeniach zarówno krajowych, jak i zagranicznych organizacji. W ogólnym rozrachunku wszystkie podmioty wykazują jednak przewagę korzyści nad kosztami. Najczęściej chwalą się poprawą efektywności gospodarowania zasobami i energią, oszczędnościami oraz zmniejszeniem ryzyka występowania sytuacji generujących nieprzewidziane koszty, np. kar za niespełnienie wymagań prawnych.

W badaniach przeprowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej w 2009 r., w których udział wzięło ponad 1000 respondentów, do najczęściej wskazywanych korzyści z rejestracji w EMAS zaliczano¹:

1. oszczędności energii i zasobów,
2. zmniejszenie negatywnych zdarzeń oraz
3. lepsze stosunki z zainteresowanymi stronami (rysunek 1).

Rysunek 1

Korzyści wdrażania EMAS (% wszystkich odpowiedzi)

Zbliżone wyniki dały również niemieckie badania z 2012 r., przeprowadzone na grupie ponad 500 przedsiębiorstw². Wśród powodów dla rejestracji w EMAS najczęściej pojawiały się:

1. wiarygodność i przejrzystość środowiskowa,
2. podniesienie efektywności zarządzania ochroną środowiska, a także
3. oszczędność zużycia zasobów i energii.

W podobnym tonie o korzyściach mówią organizacje zarejestrowane w EMAS w Polsce. Najczęściej chwalą sobie oszczędności zasobów i energii, zapewnienie zgodności z prawem ochrony środowiska oraz poprawę wizerunku i relacji z zainteresowanymi stronami.

Kluczowe elementy

Oszczędności energii i zasobów zawsze znajdują się w czołówce wymienianych korzyści, ponieważ przekładają się one na konkretne pieniądze. Istnieją dowody świadczące o tym, że oszczędności wynikające z samej oszczędności energii przekraczają roczne koszty utrzymania EMAS. Oszczędności są tym większe, im większa jest organizacja.

Zarządzanie środowiskowe to również zarządzanie ryzykami. Na zmniejszenie możliwości wystąpienia negatywnych zdarzeń składa się kilka czynników, takich jak rzadsze wypadki i awarie, a także naruszenia prawa i kary z tym związane. Wpływa to pozytywnie na wiarygodność firmy i lepsze relacje z organami regulacyjnymi.

We wszystkich badaniach organizacje oceniały lepsze stosunki z zainteresowanymi stronami jako jedną z kluczowych korzyści z rejestracji w EMAS. Przejrzystość i okresowe przedstawianie informacji dotyczących środowiska w postaci deklaracji środowiskowych są kluczowymi elementami różniącymi EMAS od innych standardów zarządzania środowiskowego, w tym ISO 14001. EMAS zapewnia elastyczność, pozwalającą firmom na kierowanie odpowiednich informacji do konkretnych odbiorców przy jednoczesnym zapewnieniu dostępności wszystkich danych dla tych, którzy ich wymagają.

Korzyści systemowe

EMAS jest najwyższym standardem zarządzania w obszarze ochrony środowiska. Organizacje zarejestrowane w tym systemie powinny liczyć na zwiększony kredyt zaufania ze strony administracji publicznej, odpowiedzialnej za obszar ochrony środowiska. Rejestracja w EMAS obniża obciążenia administracyjne związane z egzekwowaniem prawa, co zapewnia korzyści zarówno przedsiębiorcom, jak i administracji państwowej.

W związku z tym organizacje zarejestrowane w EMAS coraz częściej mogą się spodziewać pewnych korzyści systemowych. Do takich należą m.in. przewidziane przez Ministerstwo Finansów zwolnienia z podatku akcyzowego na wyroby węglowe oraz gaz dla podmiotów zarejestrowanych w systemie.

Dodatkowo przygotowywane założenia kierunków nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 zakładają wprowadzenie kryteriów zrównoważonego rozwoju, uwzględniających m.in. rejestrację w EMAS przez organizacje ubiegające się o środki unijne. Przygotowywane przepisy transponujące Dyrektywę 2010/75/WE z 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (IED) zakładają wprowadzenie dodatkowych udogodnień dla firm zarejestrowanych w EMAS, polegających na możliwości wydłużenia okresów kontroli z roku do trzech lat.

Jakie alternatywy?

Koszty związane z wdrażaniem EMAS można podzielić na kilka składowych:

1. koszty wdrażania wymagań systemu,
2. zapewnienia zgodności z wymaganiami prawnymi ochrony środowiska, a także
3. koszty weryfikacji i walidacji
4. oraz koszty późniejszej rejestracji w EMAS i
5. koszty utrzymania systemu.

Koszty wdrażania wymagań EMAS będą kosztami zewnętrznego wsparcia eksperckiego oraz kosztami pracy własnej pracowników oddelegowanych do wdrażania systemu. Zaangażowanie ekspertów pozwala oszczędzić czas i zabezpiecza przed popełnieniem oczywistych błędów. Wybierając specjalistów, warto jednak zwrócić uwagę na ich doświadczenie w danej branży oraz ich wcześniejszą pracę. Koszty ich pracy będą zależne m.in. od wielkości firmy oraz zakresu oczekiwanego wsparcia.

Alternatywą jest wdrażanie EMAS we własnym zakresie, w oparciu o dostępne przewodniki i publikacje. Będzie to na pewno opcja oszczędnościowa, ale może znacznie wydłużyć realizację całego projektu. Nie jest to jednak rozwiązanie dla firm nieposiadających pracowników ściśle wyspecjalizowanych w zagadnieniach ochrony środowiska.

Ciekawym rozwiązaniem może być natomiast połączenie pracy własnej z zewnętrznym wsparciem eksperckim. Takie rozwiązanie pozwoli w pełni wykorzystać obowiązujące w firmie

rozwiązania i doświadczenie pracowników, a jednocześnie nie wydłuży wdrażania i zapewni poprawność wprowadzanych rozwiązań.

Po zakończeniu wdrażania wymagań EMAS firmy muszą się liczyć z kosztami weryfikacji i walidacji środowiskowej, prowadzonych przez weryfikatorów środowiskowych posiadających akredytację Polskiego Centrum Akredytacji. Podobnie jak koszty wdrażania EMAS, będą one zależne od wielkości firmy i ilości pracy, którą weryfikatorzy będą musieli poświęcić na sprawdzenie zgodności z wymaganiami EMAS.

Jedynym kosztem ponoszonym na rzecz administracji jest jednorazowa opłata rejestracyjna wpłacana na konto Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska przed dokonaniem wpisu do rejestru EMAS. Jej wysokość dla firm waha się od 100 zł do 1000 zł – w zależności od liczby zatrudnionych.

Koszty związane z EMAS to również coroczne koszty utrzymania systemu, związane z nakładami czasu pracy własnej oraz kosztami corocznych walidacji deklaracji środowiskowych, dokonywanych przez weryfikatora środowiskowego. Warto zaznaczyć, że firmy z sektora MŚP mają możliwość skorzystania z opcji pozwalającej nieco obniżyć te koszty poprzez wydłużenie odstępów między wizytami weryfikatora z roku do dwóch lat (tzw. odstępstwo art. 7 rozporządzenia EMAS)³.

Koszty wdrażania EMAS oraz jego utrzymania są zbliżone do kosztów wdrażania i certyfikacji systemów zgodnych z normą ISO 14001 – z tą różnicą, że wdrożenie wymagań EMAS oznacza zapewnienie całkowitej zgodności z wymaganiami wspomnianej normy, ale nie ma to zastosowania na odwrót.

Według indywidualnych potrzeb

Koszty i korzyści związane z EMAS różnią się w zależności od rozmiarów firmy i charakteru jej działalności (usługi lub produkcja). Zależne są one również od stanu realizacji obowiązków w zakresie ochrony środowiska przez firmę przed podjęciem decyzji o wdrażaniu EMAS.

Stosowanie się do wymagań EMAS prowadzi jednak do wymiernych oszczędności, co potwierdzają badania prowadzone na zlecenie Komisji Europejskiej. Wykazywano w nich, że koszty wdrażania zwracają się organizacjom w formie większych dochodów w stosunkowo krótkim czasie, zwykle w ciągu roku lub dwóch lat. Koszty i potencjalne oszczędności związane z wydajnością w ramach EMAS zostały przedstawione w tabeli.

Koszty i potencjalne oszczędności związane z wydajnością w ramach EMAS⁴⁻⁸

Wielkość organizacji	Potencjalne roczne oszczędności związane z wydajnością [euro]	Koszty poniesione w ciągu pierwszego roku wdrażania EMAS [euro]	Roczne koszty związane z EMAS [euro]
Mikro	3000-10 000	22 500	10 000
Mała	20 000-40 000	38 000	22 000
Średnia	Do 100 000	40 000	17 000
Duża	Do 400 000	67 000	39 000
Dane dotyczące „potencjalnych rocznych oszczędności związanych z wydajnością” opierają się jedynie na oszczędnościach energii. Brak dostępnych danych dotyczących oszczędności w zakresie gospodarowania zasobami.		-	-

Liczby podane w tabeli są orientacyjne i odnoszą się do wielkości kategorii. Z tego względu nie można ich stosować bezpośrednio w odniesieniu do dowolnej organizacji w dowolnej sytuacji. Z kolei wielkość organizacji określono w zaleceniu Komisji 2003/361/WE z 6 maja 2003 r., dotyczącym definicji mikro- oraz małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. L 124 z 20 maja 2003 r., s. 36). Ponadto MŚP często mogą zmniejszyć koszty poniesione w ciągu pierwszego roku wdrażania EMAS poprzez stosowanie prostej metodologii EMAS. Zgodnie z ostatnimi szacunkami, w niektórych przypadkach koszty można zmniejszyć do 11 500 euro w przypadku mikroprzedsiębiorstw i do 17 000 euro w przypadku małych przedsiębiorstw w pierwszym roku wdrażania. Szacunki te są czysto orientacyjne i oparte na danych dostarczonych przez MŚP w nawiązaniu do seminariów zorganizowanych dla MŚP w różnych państwach członkowskich. Faktem jest, że MŚP często mogą zmniejszyć koszty poniesione w ciągu pierwszego roku wdrażania EMAS poprzez stosowanie prostej metodologii EMAS. Z ostatnich szacunków wynika, że w niektórych przypadkach koszty można zmniejszyć do 2200 euro na rok.

Przedsiębiorstwa powinny postrzegać wdrażanie EMAS jako inwestycję. Doświadczenia organizacji, które już wdrożyły u siebie ten system pokazują, że koszty poniesione na wdrażanie EMAS zwracają się w krótkim czasie. Ważne jest dostosowanie wymagań EMAS do indywidualnych warunków i potrzeb danej organizacji. Tylko wtedy systemy zarządzania środowiskowego będą efektywnymi narzędziami wspomagającymi nowoczesne zarządzanie przedsiębiorstwem.

Maciej Krzyczkowski

główny specjalista ds. ekozarządzania
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Departament Informacji o Środowisku

Źródła

1. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations*. Final Report. 2009. Milieu Ltd and Risk and Policy Analysis Ltd na zlecenie Komisji Europejskiej. http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf.
2. *EMAS in Germany Evaluation 2012*. Federal Environment Agency (UBA) in Germany. Theresa Steyrer (Arqum GmbH), Anja Simon (Infratest dimap).
3. http://www.emas.de/fileadmin/user_upload/06_service/PDF-Dateien/EMAS_in_Germany_Evaluation_2012.pdf.
4. Badanie przedsiębiorstwa EVER: *Evaluation of EMAS and Eco-Label for their Revision*, 2005, IEFÉ – Università Bocconi dla DG ds. Środowiska Komisji Europejskiej.
5. Hamschmidt J., Dyllick T.: *ISO 14001: profitable? Yes! But is it eco-effective?*, „Greener Management International” 34/2001.
6. CESQA SINCERT, *Indagine sulla certificazione ambientale secondo la norma UNI EN ISO 14001; risultati indagine Triveneto*. 2002.
7. Freimann W.: *The impacts of corporate environmental management systems: a comparison of EMAS and ISO 14001*. „Greener Management International” 36/2001. IRIS, *Environmental management systems — paper tiger or powerful tool*, Szwedzki Instytut Inżynierii Produkcji, Molndal 2000.
8. Decyzja Komisji z 4 marca 2013 r. ustanawiająca przewodnik użytkownika, w którym określa się działania konieczne do uczestnictwa w EMAS, zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1221/2009 w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS).